

СУДОВИЙ ПРОЦЕС

УДК 343.1: 347.9

DOI 10.31558/2786-5835.2023.1.3.15

Атаманчук Ірина Володимирівна

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільного права і процесу

Донецького національного університету імені Василя Стуса

ПРИРОДА ПОЗОВУ В ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ

Стаття присвячена дослідженню проблем визначення правової природи позову, що сягає своїм корінням у питання співвідношення матеріального і процесуального права, оскільки залежно від наукового тлумачення матеріально-правової та процесуально-правової сторін позову формується науковий погляд на цілісний або неоднорідний (подвійний) характер позову. З погляду сучасної української правової доктрини, позовне провадження визначається універсальною спеціалізованою процесуальною формою судових процесів, у межах якої розглядаються всі справи, у яких наявний спір про право, водночас кожне таке провадження має свою процесуальну структуру, початок якої пов'язується з позовом. Аналіз правової природи позову сприяє ефективному правозастосуванню та правильному тлумаченню правових норм процесуального законодавства, що в сукупності створює можливості для однорідної судової практики та досягнення правової визначеності. У статті здійснено спробу комплексного аналізу та систематизації теоретичних підходів у сфері розуміння правової природи позову у процесуальному праві. Зроблено висновок про актуальність підходу до розуміння природи позову як двох змістовно об'єднаних між собою вимог – матеріальної та процесуальної. Запропоновано розглядати предмет позову як комплексну матеріально-процесуальну вимогу, матеріальний зміст якої розкривається через матеріально-правову вимогу позивача до відповідача, стосовно якої позивач просить суд прийняти судове рішення, а процесуальний зміст пов'язаний із реалізацією права особи на судовий захист, що має відбуватися у формі звернення до суду у встановленому процесуальним законодавством порядку з дотриманням вимог до форми та змісту позовної заяви і доданих документів. Уточнено, що позов доречно розглядати як цілісний процесуально-правовий інститут, який містить матеріально-правовий зміст, а під час звернення до суду відносини набувають процесуального характеру.

Ключові слова: *позов, процесуально-правове регулювання, судочинство, реалізація права на судовий захист, правовий механізм, суд, спосіб захисту.*

Постановка проблеми. Законодавство України проголошує і гарантує судову форму захисту суб'єктивних прав і свобод. Відповідно до ст. 55 Конституції України, права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Право на судовий захист закріплено в Господарському процесуальному кодексі України (далі – ГПК України), Цивільному процесуальному кодексі України (далі – ЦПК України) та інших кодексах, що регулюють судові процеси. Відповідно до норм процесуального законодавства, кожна особа має право звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів. Реалізація цих прав здійснюється в процесі судочинства за допомо-

гою пред'явленого до суду позову, що є частиною правового механізму з реалізації права на судовий захист. Змістом такого права є, з одного боку, широкий спектр процесуальних гарантій, які забезпечують це право, а з іншого, – ціла низка відокремлених процесуальних форм, у межах яких здійснюється захист. У сучасній правовій доктрині позовне провадження визначається універсальною спеціалізованою процесуальною формою судових процесів, у межах якої розглядаються всі справи, у яких наявний спір про право. Водночас кожне таке провадження має свою процесуальну структуру, початок якої пов'язується з позовом. Проблеми позову і позовної форми захисту прав постійно привертають до себе увагу як учених, так і практиків [1, с. 82]. Насамперед ці проблеми стосуються визначення правової природи позову, що сягає своїм корінням питання співвідношення матеріального і процесуального права, оскільки залежно від наукового тлумачення матеріально-правової та процесуально-правової сторін позову формується науковий погляд на цілісний або неоднорідний (подвійний) характер позову. Водночас дослідження правової природи позову процесуальному праві є необхідним не тільки для теоретичних тлумачень, але і для практичної діяльності у процесі судочинства, що обумовлює актуальність теми дослідження. Аналіз правової природи позову сприяє ефективному правозастосуванню та правильному тлумаченню правових норм процесуального законодавства, що в сукупності створює можливості для однорідної судової практики та досягнення правової визначеності. До того ж використання поняття «позовна заява» в адміністративному, господарському, кримінальному та цивільному судочинстві обумовлює необхідність вироблення єдиних підходів до застосування цієї категорії в процесуальній площині правовідносин, що сприятиме ефективному процесуально-правовому регулюванню.

Аналіз публікацій і досліджень. Поняття, види, елементи, ознаки, предмет, підстави та зміст позову становили предмет дослідження учених Ю. В. Білоусов, Р. Є. Гукасян, М. А. Гурвич, А. О. Добровольський, В. І. Дрішлюк, П. Ф. Єлісейкін, Н. Б. Зейдер, С. А. Іванова, А. Ф. Клейнман, В. В. Комаров, О. В. Іваненко, Д. Д. Луспеник, О. В. Ісаєнкова, Г. Л. Осокіна, А. Л. Паскар, Є. Г. Пушкар, В. О. Рязановський, Н. М. Ткачова, В. І. Тертишніков, С. Я. Фурса, М. Й. Штефан, О. О. Штефан, М. М. Ясинок та інші.

Серед сучасних досліджень привертає увагу публікація О. Г. Брателя, у якій він проаналізував термін «позов» в аспекті приналежності його до цивільних процесуальних і матеріально-правових юридичних фактів [2, с. 3–10]; науково-практичні розробки присвячені концептуальним засадам, правової природи та принципам формування масових (групових) та похідних позовів, їх видам та процесуально-правовому статусу колективу як позивача в цивільному процесі [3]; публікація Д. В. Лученко, що присвячена дослідженню правової природи

позову в адміністративному судочинстві [4, с. 148–158]; стаття О. М. Ганкевич, яка присвячена дослідженню правової природи позову у справах про визнання батьківства, материнства, у ній правова природа позову розглядається крізь призму класифікації позовів за критерієм способу захисту цивільних прав та інтересів [5, с. 86–88]. Відсутність комплексних досліджень правової природи позову у процесуальному праві зумовлює актуальність цього дослідження.

Метою статті є уточнення поняття позову на основі комплексного аналізу та систематизації теоретичних підходів у сфері розуміння правової природи позову у процесуальному праві.

Викладення основного матеріалу. З'ясування правової природи й сутності позову уявляється неможливим без звернення до теоретико-правових підходів щодо поняття позову у науці цивільного процесуального права.

Відповідно до сформованої у 60-х роках теорії юридичного процесу позов визнавався суто процесуальною категорією, що обґрунтовувалось неможливістю обмежувати функції процесуального права тільки регламентацією примусу або вирішенням цивільно-правових спорів, і що матеріальні галузі права теж містять численні норми та інститути, на підставі яких здійснюється діяльність з реалізації приписів матеріально-правових норм різних галузей права [6, с. 39]. Прибічниками цих наукових позицій позов розглядався виключно як засіб порушення діяльності судового органу. Зважаючи на те, що формування теорії юридичного процесу відбулося на тлі виокремлення перших процесуальних галузей як самостійних, і з'явлення подібних поглядів на правову природу позову було перспективним для розвитку науки цивільного процесуального права, слід вважати, що ці погляди у певний спосіб відображали тодішній соціально-економічний державний устрій і повинні були відповідати панівній соціалістичній ідеології.

Разом із суто процесуальними поглядами на правову природу позову існували й інші думки щодо змісту правової природи позову (так звана «дуалістична теорія» [7, с. 177]), відповідно до яких позов розглядався як юридична категорія, що властива самостійно матеріальному і процесуальному праву. В основу цієї теорії було покладено працю М. А. Гурвича «Право на иск», яка отримала видання у 1949 році, у змісті якої він зазначив, що розглядає «право на позов виключно в процесуальному контексті, керуючись актуальною судовою практикою, а матеріальний зміст позову є абсолютно відокремленим від нього» [8, с. 45]. У заключних положеннях вказаної праці вчений обґрунтував нове значення поняття «право на позов» відповідно до тодішньої радянської ідеології, пов'язуючи з ним саме процесуальні аспекти судової діяльності і необхідність відмежування права на позов від матеріального змісту і змісту легітимації справи, оскільки вважав, що «змішання цих понять тягне за собою спотворення радян-

ського закону, його порушення» [8, с. 211]. Сьогодні такі підходи не вважаються слухними, оскільки з плином часу теоретико-правові дослідження значно прогресували на фоні докорінних змін законодавства, але можуть привертати увагу в контексті ретроспективного аналізу правового інституту позову, як і теорія юридичного процесу загалом, у межах якої подібні погляди були сформовані.

Більшість сучасних науковців розглядають позов як уніфіковане поняття для матеріального і процесуального права, що відповідає моністичній теорії [7, с. 176], відповідно до якої позов має дві сторони – матеріально-правову і процесуально-правову. Прибічник саме такого погляду М. Й. Штефан вважає, що «суть позову може бути визначена правильно лише з урахуванням його матеріально-правової і процесуально-правової сторін, які співвідносяться між собою як названі галузі права, нормами яких ці сторони позову врегульовані» [9, с. 325]. Поділяючи зазначений теоретичний підхід, вважаємо позов цілісним процесуально-правовим інститутом, що містить матеріально-правовий зміст, а у разі звернення до суду відносини набувають процесуального характеру. З практичного погляду позов виступає процесуальною формою, яка забезпечує реалізацію норм матеріального права спеціально уповноваженим державою судовим органом. Позивач звертається до суду з метою здійснення судочинства, свою вимогу він формулює у позовній заяві, на підставі такого звернення розпочинається процесуальна діяльність, яка може бути розглянута як сутність процесуально-правової сторони позову. Водночас, як зазначають І. О. Безлюдько, С. С. Бичкова, В. І. Бобрик та ін., «первинним поштовхом до звернення особи за судовим захистом є факт порушення, невизнання або оспорювання його прав і законних інтересів, що знаходяться у площині матеріально-правового регулювання. Позов виникає і реалізується в межах правоохоронних відносин, які по своїй суті є матеріально-правовими, із зверненням до суду вони стають предметом процесуальної діяльності, але не змінюють свого матеріального змісту, таким чином на зміст позову впливає сутність того суб'єктивного матеріального права, з приводу якого виникає спір» [7, с. 178]. Критерієм заінтересованості особи є порушення її прав і законних інтересів, наявність правового конфлікту визначається за принципом «немає порушення інтересу – немає позову», зауважує С. В. Васильєв [10, с. 165]. Натомість інший авторський колектив під час дослідження категорії «позовне провадження» в сучасній процесуальній доктрині та практиці доходить висновку, що «позов – це звернення особи до суду з метою не вимоги, а повідомлення держави про порушене право, свободу чи інтерес з проханням правового захисту» [1, с. 83], автори вважають, що «позовне провадження можна назвати захисним або відновлювальним провадженням», водночас зауважують автори, «історично склалося так, що звернення до суду отримало назву “позов” від слова “позиватися”, тобто заявляти претензії, заяв-

ляти вимогу (лат. *actio*)». Вони виділяють об'єктивну сторону позову як «правового регулятора спірних суспільних відносин, які мають місце між фізичними, юридичними особами, між цими особами і державою в питаннях захисту прав, свобод та інтересів, є обов'язок держави, обумовлений Конституцією, щодо розгляду позову за спеціальною процедурою, яка має назву судове засідання; та суб'єктивну сторону позову як матеріально-правову вимогу позивача до відповідача» [1, с. 83]. О. Г. Братель розглядає позов як «цивільний процесуальний та матеріально-правовий юридичний факт, він відносить позов до процесуальних явищ, що нерозривно поєднує в собі процесуальні й матеріально-правові складники, перебуваючи тим самим у площині юридичних фактів». Завершені юридичні факти матеріально-правового змісту, він розглядає як передумовами виникнення позову, вбачаючи завершеність юридичних фактів у тому, що спірні відносини на момент звернення до суду не вдалося врегулювати мирним шляхом. Водночас пред'явлення позову до суду О. Г. Братель розглядає як «процесоутворюючий юридичний факт, що обумовлює виникнення цивільних процесуальних правовідносин» [2, с. 9]. У сучасних теоретико-правових концепціях правова природа позову здебільшого досліджується як подвійна вимога – до суду і до відповідача; але присутній погляд на позов як на повідомлення держави, в особі уповноваженого на здійснення правосуддя органу – суду, про порушене право, свободу чи інтерес із проханням правового захисту. Отже, позов розглядається як процесуальний і матеріально-правовий юридичний факт. До того ж маючи розбіжності у визначенні характеру позову, всі наведені дослідження мають згоду у визнанні позову цілісним процесуально-правовим інститутом, маючи різні погляди на співвідношення структурних характеристик цього інституту.

Зважаючи на наукову дискусію щодо розуміння правової природи позову, у науці процесуального права сформовані різні визначення поняття позову: позов визначається як «звернення до суду за захистом порушеного або оспорюваного права, що було спричинено діями або бездіяльністю конкретної особи, до якої й пред'являються вимоги щодо припинення правопорушення, відновлення прав, відшкодування шкоди тощо» [1, с. 389]; В. І. Тертишніков визначає позов як «звернену через суд до відповідача матеріально-правову вимогу про поновлення порушеного чи оспореного права» [11, с. 128]; також присутнє визначення позову як «вимоги заінтересованої особи, що ґрунтується на спірних матеріальних правовідносинах, про захист свого або чужого права законного інтересу, що підлягає розгляду та вирішенню у встановленому законом порядку» [12, с. 100]. З наведених визначень вбачається однорідний підхід до розуміння позову як змісту вимоги або звернення до суду, тоді як позовна заява розглядається як процесуальна форма такого звернення. У ст. 175 ЦПК України не міс-

титься загального визначення позовної заяви, як і в аналогічній ст. 162 ГПК України, але в цих нормах знайшло закріплення детальне врегулювання питань її змісту: п. 4 ч. 2 ст. 175 ЦПК України та п. 4 ч. 3 ст. 162 ГПК України однаково визначають зміст позовних вимог: як спосіб (способи) захисту прав або інтересів, передбачений законом чи договором, або інший спосіб (способи) захисту прав та інтересів, який не суперечить закону і який позивач просить суд визначити у рішенні; якщо позов подано до кількох відповідачів – зміст позовних вимог щодо кожного з них. Натомість попередня редакція ЦПК України у п. 3 ч. 2 ст. 199 містила лише зазначення необхідності вказівки у позовній заяві змісту позовних вимог, тотожне формулювання містилося у п. 3. Ст. 137 ЦПК України, прийнятого у 1963 році [13].

Зміни у законодавчому регулюванні тягнуть за собою зміни у науково-теоретичних підходах, із 2017 року суттєві зміни торкнулися системи судочинства з погляду її структурно-функціональної характеристики та модифікації окремих проваджень і процедур. Ці зміни були втілені у Законах України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 р. № 1401, «Про судоустрій та статус суддів» від 02.06.2016 р. № 1402, «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», вони суттєво розширили процесуальний інструментарій та теоретичні категорії позовного провадження. Серед найбільш суттєвих новел Д. Д. Луспенник виділяє «диверсифікацію позовного провадження на спрощений та загальний порядок, посилення значення підготовчого провадження у структурі позовного провадження тощо» [14].

На наш погляд, зміни, що відбулися в українському законодавстві, цілком відповідають найкращим практикам у сфері цивільного, господарського та адміністративного судочинства у європейському регіоні та покликані забезпечити відповідність правового механізму захисту порушених, невизнаних і оспорюваних прав, свобод та інтересів міжнародним стандартам справедливого судочинства.

Висновки. Сучасна законодавча регламентація змісту позовної заяви отримала уточнення і розширене трактування в останній редакції ЦПК України та ГПК України: порівняно з попереднім законодавчим регулюванням, розширено перелік вимог до змісту позовної заяви, зокрема у тому, що позивач має визначити спосіб (способи) захисту прав або інтересів, передбачений законом чи договором, або інший спосіб (способи) захисту прав та інтересів, який не суперечить закону і який позивач просить суд визначити у рішенні. Зі змісту ст. 175 ЦПК України та ст. 162 ГПК України, безсумнівно, вбачається актуальність теоретичного підходу, що розглядає позов як дві змістовно об'єднані між собою

вимоги – матеріальну та процесуальну. Така позиція знаходить підтвердження у матеріалах судової практики, наприклад, у судових рішеннях [15], можна побачити трактування позову як письмово оформленої і адресованої суду письмової вимоги, що складається з вимоги процесуального характеру та вимоги матеріального характеру (захистити невизнане, оспорюване чи порушене право). Саме тому пропонуємо розглядати предмет позову як комплексну матеріально-процесуальну вимогу, матеріальний зміст якої розкривається через матеріально-правову вимогу позивача до відповідача, стосовно якої позивач просить суд прийняти судові рішення. Цей матеріальний зміст позовних вимог позивач проявляється в матеріально-правовій заінтересованості – отримати певне матеріальне благо. Процесуальна вимога пов'язана із реалізацією права особи на судовий захист, яка повинна відбуватися у формі звернення до суду у встановленому процесуальним законодавством порядку з дотриманням вимог до форми та змісту позовної заяви і доданих документів. Вважаємо, позов доречно розглядати як цілісний процесуально-правовий інститут, що містить матеріально-правовий зміст, а під час звернення до суду відносини набувають процесуального характеру.

Наведений підхід до розуміння правової природи позову в процесуальному праві залишає шляхи для подальших наукових досліджень впливу процесів правової конвергенції на принципи інституту позову, теоретико-правових розумінь передумов права на позов та ін.

Список використаних джерел

1. Теоретичні проблеми цивільного процесуального права: підручник / за заг. ред. М. М. Ясинка. Київ: Алерта, 2016. 890 с.
2. Братель О. Позов – цивільний процесуальний та матеріально-правовий юридичний факт. *Підприємництво господарство і право*. 2016. № 1. С. 3–10.
3. Масові (групові) та похідні позови в процесуальному праві України: постановка проблеми: науково-практичний посібник / М. М. Ясинок, С. І. Запара, В. А. Кройтор та ін. Київ: Алерта, 2019. 276 с.
4. Лученко Д. Правова природа позову в адміністративному судочинстві. *Право України*. 2019. № 4. С. 148–158.
5. Ганкевич О. М. Правова природа позову у справах про визнання батьківства, материнства. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2017. № 25. С. 86–88.
6. Калюжний Р. А., Атаманчук І. В. Розвиток процесуального права України: монографія. Київ: «МП Леся». 2015. 188 с.
7. Безлюдько І. О., Бичкова С. С., Бобрик В. І. та ін. Цивільне процесуальне право України: навчальний посібник / за заг. ред. С. С. Бичкової. Київ: Атіка. 2006. 384 с.
8. Гурвич М. А. Право на иск. Москва–Ленинград: Изд. АН СССР. 1949. 215 с.
9. Штефан М. Й. Цивільний процес: підручник. Київ: Ін Юре. 2001. 696 с.
10. Васильєв С. В. Порівняльний цивільний процес: підручник. Київ: Алерта. 2015. 352 с.

11. Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар. В. І. Тертишніков Харків: Консум. 2002. 408 с.
12. Цивільне право та процес: підготовка до іспиту. Частина друга: навч. посіб. / К. Р. Резворович, О. С. Юнін, М. П. Юніна. та ін. Дніпро. 2020. 216 с.
13. Цивільний процесуальний кодекс України. Затверджений Законом від 18.07.1963 ВВР, 1963. № 30. Ст. 464 [Кодекс втратив чинність 01.09.2005 на підставі Кодексу № 1618-IV]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1502-06#Text>
14. Луспеник Д. Новелізація цивільного процесу позитивно вплинула на судову практику. *Судебно-юридическая газета* від 03.09.2018. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/124587-novelizatsiya-tsivilnogo-protsesu-pozitivno-vplinu-la-na-sudovu-praktiku>
15. Ухвала по справі № 755/6927/18 від 04.06.2020 р. Дніпровський районний суд м. Києва. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/89763547>

References

1. Yasyuka, M. (2016). Teoretychni problemy tsyvilnoho protsesualnoho prava: pidruchnyk.
2. Bratel, O. (2016). Pozov – tsyvilnyi protsesualnyi ta materialno-pravovyi yurydychnyi fakt. *Pidpriemnytstvo hospodarstvo i pravo*, (1), 3–10.
3. Yasyuk, M. M., Zapara, S. I., Kroitor, V. A. (2019). Masovi (hrupovi) ta pokhidni pozovy v protsesualnomu pravi Ukrainy: postanovka problemy: naukovo-praktychnyi posibnyk. Kyiv: Alerta.
4. Luchenko, D. (2019). Pravova pryroda pozovu v administratyvnomu sudochynstvi. *Pravo Ukrainy*, (4), 148–158.
5. Hankevych, O. M. (2017). Pravova pryroda pozovu u spravakh pro vyznannia batkivstva, materynstva. *Naukovyi visnyk mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurytsprudentsiia*, (25), 86–88.
6. Kaliuzhnyi, R. A., Atamanchuk, I. V. (2015). Rozvytok protsesualnoho prava Ukrainy: monohrafiia. Kyiv: «MP Lesia».
7. Bezliudko, I. O., Bychkova, S. S., Bobryk, V. I. (2006). Tsyvilne protsesualne pravo Ukrainy: navchalnyi posibnyk. Kyiv: Atika.
8. Gurvich, M. A. (1949). Pravo na isk. Moskva–Leningrad: Izd. AN SSSR.
9. Shtefan, M. I. (2001). Tsyvilnyi protses: pidruchnyk. Kyiv: In Yure.
10. Vasylev, S. V. (2015). Porivnialnyi tsyvilnyi protses. pidruchnyk. Kyiv: Alerta.
11. Tertyshnikov, V. I. (2002). Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: naukovo-praktychnyi komentar. Kharkiv: Konsum.
12. Rezvorovych, K. R., Yunin, O. S., Yunina, M. P. ta in. (2020). Tsyvilne pravo ta protses: pidhotovka do ispytu. Chastyna druha: navch. posib. Dnipro.
13. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy. Zatverdzhenyi Zakonom vid 18.07.1963 VVR, 1963. № 30, st. 464 [Kodeks vtratyv chynnist 01.09.2005 na pidstavi Kodeksu № 1618-IV]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1502-06#Text>
14. Luspenyk, D. (2018). Novelizatsiia tsyvilnoho protsesu pozytyvno vplynula na sudovu praktiku. *Sudebno-yurydicheskaia hazeta*. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/124587-novelizatsiya-tsivilnogo-protsesu-pozitivno-vplinu-la-na-sudovu-praktiku>
15. Ukhvala po spravi № 755/6927/18 vid 04.06.2020 r. Dniprovskiy raionnyi sud m. Kyieva. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/89763547>

Iryna Atamanchuk. Nature of lawsuit is in judicial right

The article is devoted to the study of the problems of determining the legal nature of the claim. The question of the ratio of substantive and procedural law is problematic, since, depending on the scientific interpretation of the substantive and procedural legal sides of the claim, a scientific view is formed on the integral or heterogeneous (dual) nature of the claim. From the point of view of modern Ukrainian legal doctrine, legal proceedings are determined by a universal specialized procedural form of court proceedings. All cases in which there is a dispute about the right, and each such proceeding has its own procedural structure, the beginning of which is associated with a lawsuit. The article attempts a comprehensive analysis and systematization of theoretical approaches in the field of understanding the legal nature of the claim in procedural law.

The conclusion is made about the relevance of the approach to understanding the nature of the claim, as two meaningfully combined requirements – material and procedural. It is proposed to consider the subject of the lawsuit as a complex material and procedural claim, the material content of which is revealed through the material and legal claim of the plaintiff to the defendant, in relation to which the plaintiff asks the court for a judicial decision. Procedural content is related to the realization of a person's right to judicial protection, which must take place in the form of an appeal to the court in the manner established by procedural legislation, with compliance with the requirements for the form and content of the claim statement and attached documents. It is specified that the lawsuit should be considered as a complete procedural and legal institution containing a material and legal content, and when applying to the court, the relationship acquires a procedural character.

In our opinion, the changes that have taken place in Ukrainian legislation fully correspond to the best practices in the field of civil, economic and administrative justice in the European region and are designed to ensure the compliance of the legal mechanism for the protection of violated, unrecognized and contested rights, freedoms and interests with international standards of fair justice. The given approach to understanding the legal nature of a claim in procedural law leaves ways for further scientific research into the impact of legal convergence processes on the principles of the institution of a claim.

Keywords: *lawsuit, procedural and legal regulation, judiciary, implementation of the right to legal protection, legal mechanism, court, method of protection.*